

**СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ:
ІННОВАЦІЇ, БЕЗПЕКА
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

Харків – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ: ІННОВАЦІЇ, БЕЗПЕКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Колективна монографія

Харків 2021

УДК 330.131

*Рекомендовано Науково-технічною радою
Харківського національного університету радіоелектроніки
(протокол № 13 від 18.11.2021)*

Рецензенти

Отенко В.І., доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.

Тульчинська С.О., доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Трохимець О.І., доктор економічних наук, професор, Класичний приватний університет.

Сучасні економічні стратегії: інновації, безпека та сталий розвиток: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової, д.е.н., проф. І.В. Колупаєвої, к.е.н., доц. О.В. Мурзабулатової Харків: ХНУРЕ, 2021. 296 с.

ISBN 978-966-659-336-1

Монографію присвячено дослідженню проблем господарювання економічних агентів на всіх рівнях управління та питанням забезпечення економічної безпеки діяльності окремих підприємств, галузей, регіонів та країни в цілому. Монографія є результатом теоретичних і практичних досліджень з удосконалення науково-методичного забезпечення функціонування суб'єктів господарювання на мікро- та макроекономічному рівнях.

Монографія базується на матеріалах II-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта».

Монографія призначена для науковців, викладачів, аспірантів, а також фахівців, що займаються дослідженням питань соціально-економічного розвитку та забезпечення економічної безпеки підприємств, галузей, регіонів та країни.

Відповідальність за зміст та достовірність матеріалів несуть автори. Редакція залишає за собою право не публікувати матеріали, що не відповідають формату видання, а також істотно змінювати зміст текстів за узгодженням з автором. Думка авторів може не співпадати з думкою членів редколегії.

ISBN 978-966-659-336-1

DOI: 10.30837/978-966-659-336-1

© Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою, 2021

© Харківський національний університет радіоелектроніки, 2021

© Колектив авторів, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1 СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Kolupaeiva I.V., Polozova O.O.

ROLE AND IMPORTANCE OF INFORMATION SYSTEMS IN THE ECONOMY.....	11
---	-----------

Ovsiuchenko Y.V., Peresada O.V.

SYSTEMATIZATION OF THE CREATIVE PROCESS IN MANAGEMENT.....	16
---	-----------

Sheiko I.A., Kurdenko O.V.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE.....	21
--	-----------

Sheiko I.A., Storozhenko O.V.

GROWTH POTENTIAL OF UKRAINIAN MACHINERY AS A TOOL FOR EXPORT DIVERSIFICATION.....	29
--	-----------

Sheiko I.A., Storozhenko O.V.

IT SECTOR AS A DRIVER OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND INVESTMENT GROWTH IN UKRAINE.....	37
--	-----------

Бабайлов В.К., Мурзабулатова О.В.

РОЗРОБКА ГЛОБАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ЛОГІСТИКИ.....	44
---	-----------

Геслева Н.В., Пронюк Г.В., Ришко Ю.М.

ПРОГНОЗУВАННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ НА РИНКУ МІКРОКРЕДИТУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ.....	51
--	-----------

Діденко Є.В.

ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ.....	60
--	-----------

Костін Ю.Д., Швидкий В.А.

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ.....	69
---	-----------

Лебедева Н.А.

**МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ..... 81**

Мусієнко В.О.

**ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ЗНАННЯМИ –
ДЖЕРЕЛО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ..... 88**

Мусієнко В.О., Образкова І.В.

МЕТОДИКА ВИБОРУ ОБ'ЄКТА ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ..... 93

Степанова О.В.

**МЕТОДИКА БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНОЇ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ..... 99**

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Kolupaieva I.V., Abdulsamad Al-Dhabab

**THEORETICAL ASPECTS OF CRISIS MANAGEMENT OF
ENTERPRISES..... 110**

Kolupaieva I.V., Afolabi Ibrahim F.O.

**MODELS OF ACCESSING CRISIS MANAGEMENT IN TERMS OF
COVID-19 PANDEMIC: A FOCUS ON NIGERIAN
ENTERPRISES..... 116**

Kolupaieva I.V., Polozov M.O.

**IMPLEMENTATION OF INFORMATION TECHNOLOGY
MANAGEMENT AT THE INDUSTRIAL ENTERPRISES..... 122**

Pribylnova I.B., Muzychenko A.S.

PRACTICAL APPROACHES TO BUSINESS VALUE ASSESSMENT..... 128

Polozova T.V., Kyslichenko A.P., Mokhammed Rabeakh

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACH OF
DIAGNOSTICS OF INNOVATION AND INVESTMENT
POTENTIAL OF THE ENTERPRISE..... 136**

Polozova T.V., Kutsenko Y.A., Alzoubi Laith Abdel Karim Mohammad

**THE CONCEPT OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC
MECHANISM IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT
OF THE ENTERPRISE..... 142**

Довгопол Н.В., Ізменцева Н.В.

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ У
ПРОЄКТНІЙ ГРУПІ..... 151**

Кириї В.В., Водолажченко Д.С.

**ОЦІНКА СПОСОБІВ ВИРШЕННЯ ЗАДАЧІ КОМІВОЯЖЕРА
ЗА УМОВ НЕЧІТКИХ ДАНИХ..... 160**

Полозова Т.В., Бессараб Д.І.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДСЬКОЇ ЛОГІСТИКИ НА
ПІДПРИЄМСТВІ..... 165**

Полозова Т.В., Бобко Н.В.

**АЛГОРИТМ ПОБУДОВИ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ
МЕРЕЖІ ПІДПРИЄМСТВА..... 172**

Полозова Т.В., Кравченко М.В.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА..... 178**

Полозова Т.В., Прокопенко В.Ю., Гаджієва Саміра Анар кизи

**ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
КОМАНДИ ПРОЕКТУ..... 184**

Соколова Л.В., Аль-Фахор Ескндер Суліаман Салти

**ВИЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ЙОГО
СТАБІЛЬНОСТІ..... 191**

Соколова Л.В., Сажнева А.О.

**ТЕОРЕТИЧНА ПЛАТФОРМА ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДІАГНОСТИКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 201**

Соколова Л.В., Сичова Т.Ю.

**СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНО-ТРУДОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО
ФОРМУВАННЯ..... 206**

Тохтаміш Н.І., Книшов Д.С.

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
РЕКЛАМНИХ ЗАХОДІВ..... 214**

РОЗДІЛ 3
БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Peresada O.V., Pribylnov A.O.

**ASSESSMENT OF THE LEVEL OF ECONOMIC SECURITY OF
SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN THE CONDITIONS
OF DIGITALIZATION.....** 221

Діденко Є.В., Соломаха І.С., Косінов А.Л.

**НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ІТ-РИЗИКАМ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....** 230

Кириї В.В., Міщеріна Н.В.

**КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....** 236

Кириї В.В., Башкатов В.А.

**КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....** 242

Кириї В.В., Фастов М.М.

**ВАЖЛИВІСТЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....** 247

Колупаєва І.В., Шапошник Б.В., Ткаченко А.Г.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РИЗИКУ В СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....** 253

Мусієнко В.О., Клименко Д.О., Мандзіна В.І.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....** 260

Полозова Т.В., Обеїд Лара Ходор, Мамедов Руфат Гаїб огли

**УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....** 266

Полозова Т.В., Сабіров С.С., Сеїдова Г.М.

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....** 272

Соколова Л.В., Литвинова А.В.

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....** 281

Солодкий В.С.

**СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ КОНКУРЕНТНОЇ
РОЗВІДКИ ПІДПРИЄМСТВА.....** 287

Полозова Т.В.,

*д.е.н, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Обєид Лара Ходор,

аспірант,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Мамедов Руфат Гаїб огли,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний розвиток економіки України супроводжується виникненням кризових явищ в діяльності окремих суб'єктів господарювання, що викликані довготривалою світовою фінансовою кризою. За таких умов ризик стає невід'ємною складовою їх діяльності. Підприємницькі ризики в основному становлять велику загрозу для комерційних підприємств.

Необхідно також виділяти ризики, пов'язані з економічною активністю та поведінкою, тобто результатами підприємницької діяльності (виробництво, транспорт, торгівля, фінанси) та економічними процесами (ризики, спричинені економічними змінами, валютні, інфляційні). Це обумовлює необхідність у розробці та впровадженні відповідних механізмів управління ризиками в контексті економічної безпеки підприємства.

Дослідженням проблем управління ризиками в системі економічної безпеки підприємства присвячені праці багатьох учених, серед яких: О. М. Герасименко [1], Т. М. Колесник, О. П. Колонтаєвський [2], В. С. Пономаренко, С. В. Кавун [3], О. М. Старенька [4], Г. М. Чирва, О. А. Бовкун [5], Ю. О. Швець [6], М. М. Тимошик [7], Г. В. Даценко [8] та інші.

Метою роботи є розкриття теоретичних аспектів управління ризиками в системі економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства розглядається як стан використання ресурсів для забезпечення захисту його економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також створення необхідних передумов для поточного та довгострокового сталого розвитку на основі використання фінансового потенціалу [3].

Проте, враховуючи практичний досвід використання фінансового потенціалу підприємства, умови, що виникають у цьому процесі, призведуть до появи певних ризиків. Ці ризики пов'язані з кризовою ситуацією на підприємстві та у всій галузі. Інколи такі ризики можуть призвести до кризи, яка призведе до падіння виробництва. У відповідь на подібні ситуації провідні компанії розгортають антикризову діяльність.

У цілому діяльність кожного підприємства пов'язана з ризиком. Міра його ризикованості залежить від розмірів, чисельності працівників, розміру активів, номенклатури та асортименту продукції, сегментів ринку збуту тощо.

За цим критерієм підприємства можна розділити на такі групи:

- великого ступеня ризику – це великі заводи, фабрики, бо вони найбільш ресурсомісткі, мають великий товарообіг, значну чисельність персоналу;

- середнього ступеня ризику, в тому числі сільськогосподарські підприємства, оскільки їх діяльність залежить від природних умов, основним засобом виробництва є земля, а їх ефективність залежить від того, наскільки вони ефективно використовують ці ресурси;

- малого ступеня ризику, до яких відноситься малий бізнес, агрокомпанії та фермерські господарства через їх невеликий масштаб, мале виробництво та місцевий ринок.

Поділ ризикованих компаній на групи може додатково визначити ступінь і величину самого ризику. Ризики слід передбачити, щоб рішення щодо

уникнення ризиків можна було прийняти вчасно. У більшості випадків ефективність управління ризиками залежить від класифікації ризиків.

Класифікацію ризиків слід розглядати як віднесення ризиків до різних груп за певними характеристиками (зовнішніми та внутрішніми) для досягнення бажаних результатів. Наукова та обґрунтована класифікація ризиків може чітко визначити позицію кожного ризику в загальній системі управління. Це дозволяє використовувати певні методи та прийоми в управлінні ризиками.

Під оптимальною системою класифікації слід розуміти врахування розумного розподілу характеристик ризику. Це дозволяє розглядати його вплив на всю діяльність компанії та галузеві об'єкти в цілому. Оптимальна класифікація забезпечує сприйняття ризику як елемент всієї системи управління.

Сукупність ризиків, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємств, слід розглядати на двох рівнях. До першого рівня слід віднести загальні ризики, що формуються на макрорівні, час виникнення яких не має нічого спільного з виробничим процесом.

Ураховуючи викладене вище, ризики поділяються на загальні та підприємницькі (рис. 1).

До групи загальних ризиків можна віднести:

- транспортні;
- природні;
- екологічні;
- політичні.

Транспортні ризики підприємства пов'язані з перевезенням вантажів різними видами транспорту (аварії, катастрофи).

Природні ризики включають ризики, пов'язані з дією природних сил. Факторами цього ризику є землетруси, повені, епідемії та різні стихійні лиха.

За останні роки екологічні ризики стали актуальними через інтенсивний розвиток техногенних процесів, що пов'язані із забрудненням навколишнього середовища.

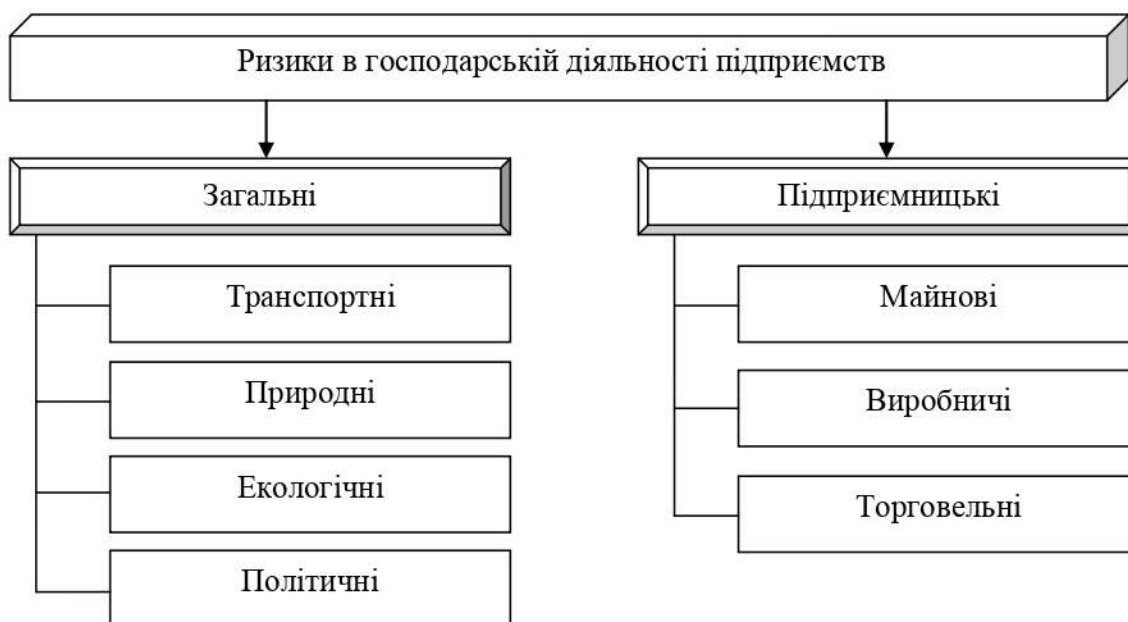

Рисунок 1 – Класифікація ризиків в господарській діяльності підприємств

Джерело: розроблено авторами

Політичні ризики пов'язані з політичною ситуацією у країні. До них належать ризики, пов'язані зі зміною політичної ситуації в країні, із заборонами у сфері господарської діяльності підприємств, зі зміною у місцевому та державному законодавствах; введення ембарго, обмеженість конвертації при операціях з іноземною валютою.

Важливою групою в загальній системі ризиків є підприємницький ризик, що утворюється в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Вони характеризуються невизначеністю результату будь-якої комерційної операції. За структурними характеристиками ці ризики поділяються на:

– майнові ризики, що пов'язані з ймовірністю втрати майна підприємства внаслідок руйнування, крадіжки, перевантаження технології та технічної системи тощо;

– виробничі ризики, що пов'язані зі збитками, викликаними призупиненням виробництва, і втратою основних і ліквідних засобів (об'єктів, транспорту, сировини), а також ризиками і технологіями, пов'язаними з використанням нового обладнання;

– торговельні ризики, що пов'язані зі втратами, викликаними затримкою платежу, відмовою в оплаті під час перевезення вантажу тощо.

Слід зазначити, що всі види ризиків взаємопов'язані, впливають на діяльність підприємців, перешкоджаючи прийняттю рішень та оптимізації ризиків. Тому необхідний поглиблений аналіз складу конкретних ризиків, факторів їх виникнення та розробки контрзаходів.

Особливості, що треба враховувати під час управління ризиками:

– головне завдання – зберегти підприємство як суб'єкт господарювання і відновити його життєздатність;

– використання специфічних інструментів управління;

– високий ступінь ризикованості прийняття управлінських рішень;

– необхідно використовувати інноваційні рішення, креативні методи для визначення особливостей поведінки в кризовій ситуації та пошуку рішень.

Процес протидії ризикам на підприємстві ґрунтується на прогнозуванні тенденцій виникнення ризику, визначенні ймовірних масштабів його прояву, а також розробці відповідних заходів, спрямованих на попередження або мінімізацію втрат, пов'язаних із їх виникненням. Впровадження ефективної системи управління ризиками є одним із найважливіших інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження розглянуто необхідність класифікації економічних ризиків, що сприяє більш обґрунтованому прийняттю рішень в області забезпечення економічної безпеки підприємства.

Перелік джерел посилання

1. Герасименко О. М. Порівняльний аналіз методів та програмних методик ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 6. С. 109-113.
2. Колесник Т. М., Колонтаєвський О. П. Оцінка ризиків на приватному підприємстві. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 141. С. 17-21.
3. Пономаренко В. С., Кавун С. В. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 256 с.
4. Старенька О. М. Оцінка ризиків як компонент системи внутрішнього контролю підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. № 9-10. С. 127-145.
5. Чирва Г. М., Бовкун О. А. Оцінювання ризиків підприємницької діяльності та аналітичне забезпечення економічної стійкості підприємств у процесі захисту їх економічних інтересів. *Економічні горизонти*. 2018. № 1. С. 52-59.
6. Швець Ю. О. Ризики в діяльності промислових підприємств: види, методи оцінки та заходи подолання ризику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 17(2). С. 131-135.
7. Тимошик М. М. Оцінювання ризиків промислових підприємств у різних умовах функціонування. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 6. С. 94-99.
8. Даценко Г. В. Оцінка ризику як основа підвищення фінансової безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 9(1). С. 195-199. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9\(1\)_45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9(1)_45).

Наукове видання

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ: ІННОВАЦІЇ, БЕЗПЕКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Колективна монографія

За загальною редакцією

доктора економічних наук, професора Т.В. Полозової

доктора економічних наук, професора І.В. Колупаєвої

кандидата економічних наук, доцента О.В. Мурзабулатової

Підп. до друку 19.11.21. Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 17,2.
Тираж 50 прим. Ціна договірна.

Віддруковано в типографії ФОП Андреев К.В.
61166, Харків, вул. Богомольця, 9, кв. 50.
Свідоцтво про державну реєстрацію
№ 24800170000045020 від 30.05.2003 р.
ep.zakaz@gmail.com
тел. 063-993-62-73